

Rudersdal kulturarvsatlas

Kortlægning af værdifulde kulturmiljøer
Rudersdal Kommune og COWI. Juni 2009

Kulturmiljø

Søllerød kirkegård

Nummer

18

Landskabstype

Skov- og parklandskabet

Tidsepoke

Ca. 1840 - i dag ("Andelstid, industrialisering, m.v.")

Tema

Recreation, skove og kulturlandskab

Emne

Parker og haver



Kulturmiljøets hovedtræk og bærende bevaringsværdier.

Værdifuld udsigt 	Bærende bevaringsværdier 	Matrikler 	Højdekurver 
Træ 	Værdifulde landskabstræk 	Vej 	Skov 
Trærække, levende hegn o.l. 	Værdifuld bebyggelsesflade 	Bygninger 	Vandløb, grøfter o.l. 
Linjeformede værdifulde elementer 	Skov - værdifuld 	Hegn o.l. 	Sø 
Sigtelinjer 	Dominerende bygninger 		
Afgrænsning af kulturmiljøer 	Bebyggelsesmønster 		

Kulturmiljøets hovedtræk og bærende bevaringsværdier

Kulturmiljøet afspejler skiftende tiders kirkegårds-skik med hensyn til haveanlæg og monumenter.

belige kvaliteter, som få andre kirkegårde har magen til.

Kirkegårdens beliggenhed i det stærkt skrånende terræn ned mod Søllerød Sø har tilføjet landska-

Bærende bevaringsværdier er kirken, præstegården, alléer, trærækker og de mange markante enkeltstående træer og trægrupper.

Samlet vurdering og udpegningskriterier mv.

National værdi

Regional værdi

Kommunal/lokal værdi

Unik

Repræsentativ

Egnsspecifik

Fungerende

Autentisk

Hist. kildeværdi

Identitetsværdi

Oplevelsesværdi

Fortællerværdi

Diversitet

Homogenitet

Sammenhæng med naturgrundlag

Afgrænsning

Mod syd afgrænses kirkegården af Søllerødvej, mod nord af Søllerød Sø, mod vest af Geels Skov og mod øst af Søllerød By, den gamle hulvej og Søllerød Slotspark.

Kontekst

Tilsvarende områder: Vedbæk Kirkegård, Birkerød Kirkegård samt Assistens Kirkegård og Høsterkøb skovkirkegård. Hestkøbgård og De runde haver.

Bevaringstilstand

God.

Naturgrundlagets hovedtræk

Søllerød Kirkegård tilhører naturgeografisk **det sydvest-nordøst-gående *tunneldal-område*** mellem Vedbæk og Furesøen, som blev dannet, da isen smeltede under sidste istid. Hoveddalen strækker sig fra Lille Kalv i Furesøen over Vejle Sø, Søllerød Sø, Attemosen, Kikhanerenden og ud til Øresund ved Vedbæk.

Jordbunden består af moræneler.

Landskabets hovedtræk

Arealanvendelse og landskabselementer

Kirkegården omslutter kirke, præstegård og sognegård og er på mange måder enestående. Fra at være en lille middelalderkirkegård, der lå tæt omkring kirken, er den siden 1840 gradvist blevet udvidet, først mod nord, senere mod vest og til sidst mod syd. Det er derfor muligt i dag, at finde 200 års gravskik og kirkegårdsanlæg inden for ét stort anlæg.

Kirkegårdens areal er på 8,5 hektar, der er opdelt i 20 afdelinger.

Beplantningen i området består af klippede hække af bl.a. buksbom, taks, thuja, bøg og rhodo-

dendron. Træer og trægrupper består af bl.a. bøg, eg, lærk, lind, ægte kastanje, hestekastanje, thuja, fyr og løn.

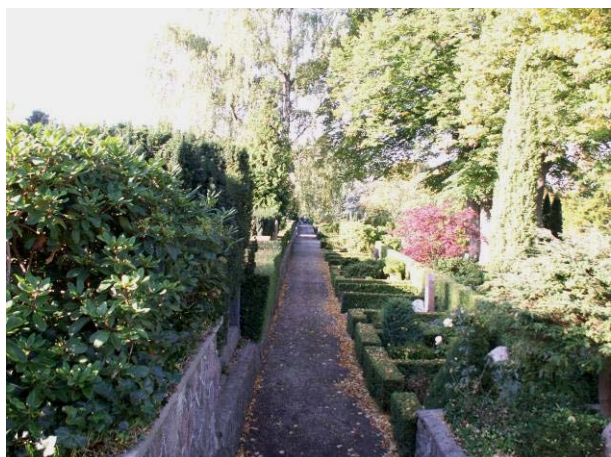
Der er mange historiske gravminder, ligesom der er en del gravkamre.

Rumlige og visuelle forhold

De mange karaktergivende elementer i form af hække, træækker og trægrupper - sammen med det stærkt skrånende terræn - opdeler kirkegården i mange rum, der skifter mellem mørke og lukkede rum og åbne og lyse rum. Det skaber til sammen et varieret, stemningsfuldt og oplevelsesrigt landskab.



Billedtekst - Kirken, præstegården, alléer, træækker og de mange markante enkeltstående træer og trægrupper udgør kulturmiljøets bærende bevaringsværdier.



Billedtekst - De mange hække, træækker og trægrupper skaber et varieret og stemningsfuldt landskab.

Oplevelsesrige delområder

Kolonihaverne i kirkegårdens vestlige del er et både overraskende og oplevelsesrigt delområde, med de mange små frodige haver med pryddplanter og grøntsager, som er omgrænset af lave klippede hække.



Udsigter og visuelle sammenhænge

Fra toppen af tunneldalsranden nord for kirken er der en god udsigt over kirkegården med mulighed for kig mellem de store træer til Søllerød Sø.

Billedtekst - De små frodige kolonihaver er et både overraskende og oplevelsesrigt delområde.



Billedtekst - Kirkegården har meget store landskabelige kvaliteter på det stærkt skrånende terræn ned mod Søllerød Sø.



Billedtekst - Trappeanlæg og klippede hække i fint samspil.

Kulturhistoriske hovedtræk



Billedtekst - Historisk kort. Produceret i perioden 1842-1899. KMS

Hovedtræk

Søllerød Kirke er næppe den første på stedet. Formentlig har en mindre trækirke ligget ved Nærum, egnens største landsby i middelalderen, mens en storbonde har ladet opføre de første dele af den varige stenkirke, hvor Sølv ryddede til en boplads. De ældste dele antages at være fra omkring 1180'erne, og bygningen er så udvidet, således som så mange kirker, med kor, våbenhus, tårn, ja i det 20. århundrede er tilføjet et sakristi, der slående ligner de ældre dele. Kirken er en typisk middelalderkirke, men ikke særpræget og stærkt forbygget. Til gengæld er kirkegården en stor seværdighed.

Ved udskiftningen omkring 1810 fik også kirken sin jord udlagt. "Præstejorden" (matr. 2. af Søllerød) omfatter et meget stort areal fra vestenden af Søllerød Sø over til Nærumbøndernes vestgrænse. Det har givet plads til en arealmæssig meget stor kirkegård, som har kunnet udvides efter behov. Udgangspunktet har været den middelalderlige kirkegård tæt omkring kirken, der arealmæssigt var tilstrækkelig stor gennem de første 600 år. I 1805 blev det forbudt at begrave inde i kirkerne, samtidig med at bønderne blev velstående og kunne og ville ofre et solidt gravsted med monument på kirkegården. Endnu kan spores at gravstederne nærmest omkring kirken er samlet i "kvarterer" for hver landsby.

Men fra omkring 1840 blev kirkegården udvidet i en stor spiral først mod nord (mod søen), derefter langs skrænten oven over søen mod vest, videre omkring præstegårdshaven, frem til de gravkvarterer mod vest og sydvest, der er udlagt til de fremtidige behov. Man kan her iagttage skiftende tiders kirkegårdsskik med hensyn til haveanlægget og til monumenterne. Kun få af Danmarks store berømteder ligger her, men andre har evnet at lade opføre f.eks. mausoleer (ca. 10), der i området giver et indtryk af en sydeuropæisk gravplads. Kirkegårdsanlægget er tidstypisk på den egenartede måde, at de enkelte anlæg stilmæssigt refererer til ældre idealer. Man kan også iagttage tidens skiftende naturopfattelse. Især er det tydeligt omkring 1875-1925, hvor gravkvarterer, som de mindst bemidlede tidligere var henvist til – nordskrænten mod Søllerød Sø – senere blev højt værdsat af dem, der søgte "skovensomhed" og "søens stille ro".

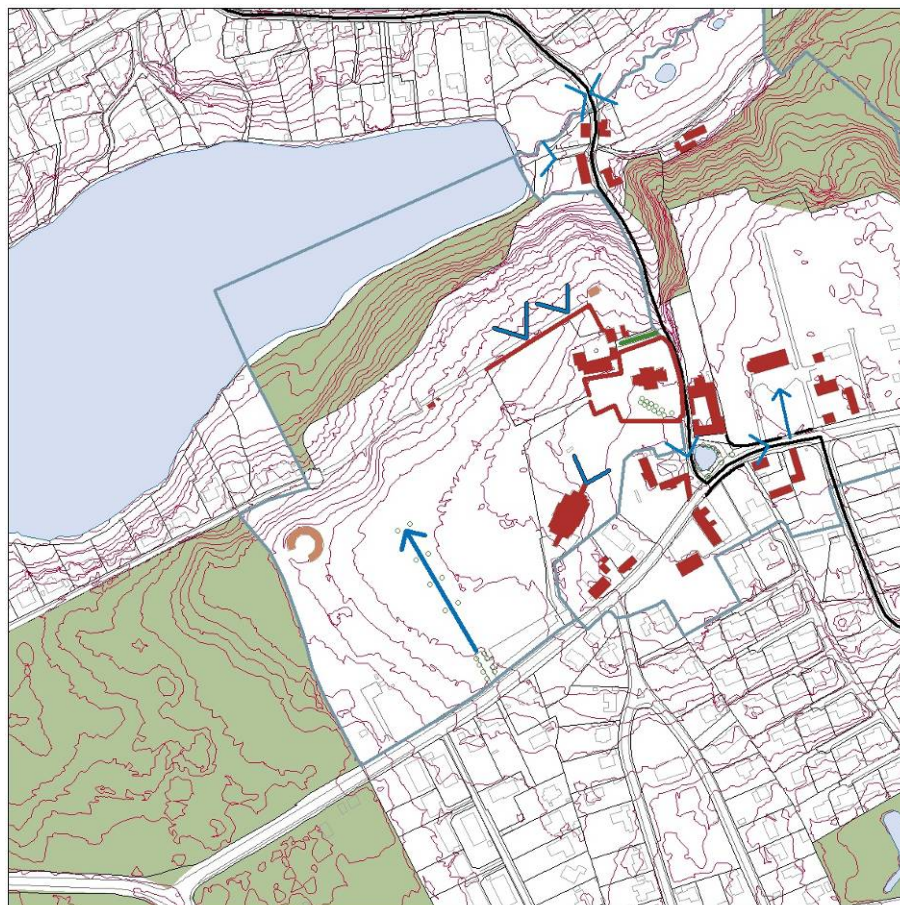


Billedtekst - Afdeling tættest ved kirken. De ældste dele af kirkegården går sandsynligvis tilbage til omkring 1180'erne. Det gælder dog ikke de krogede træer i arhornalléen.



Billedtekst - Nordskrænten mod Søllerød Sø var det gravkvarter, hvor de mindst bemidlede tidligere var henvist til. Sidenhen blev det højt værdsat af dem, der søgte "skovensomhed" og "søens stille ro".

Arkitektoniske hovedtræk



*Billedtekst -Bevaringsværdige arkitektoniske sammenhænge. Den højrøde farve angiver **Dominerende bygninger**. Den lyserøde angiver **Bebyggelsesmønster**. De blå vinkler og pile angiver **Udsigt og Sigtelinjer**.*

Hovedtræk

Kirke, kapel og Præstegård er samlet i den østlige del af kirkegården, hvor de tilsammen danner et fint, kompakt bygget miljø.

Kirken er en typisk landsbykirke, men er udbygget flere gange siden. Det afspejler sig i kirkens ydre, hvor den fremstår med såvel hvidkalkede dele som dele i røde tegl. Lige ved siden af kirken ses den fine klassicistiske præstegård fra slutningen af 1700-tallet med tilhørende udhuse, og det nyere kapel i røde tegl. Ankomsten til præstegården via den smalle adgangsvej rundt om kirkegårdens mur er et fint, pittoresk forløb, der afsluttes af den beskedne men velproportionerede kapelbygning for enden af parkeringspladsen ved præstegården.

Elementer i bebyggelsen

Rundt på kirkegården ses en række større og mindre bygninger. Særligt må fremhæves de mange gravkapeller. Nogle er indlejret i terrasser ned mod Søllerød Sø, hvor kirkegårdsanlægget giver mindelser om italienske renæssancehaver. Andre har karakter af små mausoleer med kobberbelagte kupler.

Kirkegårdens materielgård er lagt i en diskret rund bygning i den fjerneste del af området.

Endelig må sognegården, tegnet af Inger og Johannes Exner nævnes. Bygningen fremstår med sin lange, smalle hovedlinje og de lette facader let og åben, hvilket understreges af den tæt omkransende beplantning af birketræer.



Billedtekst - Ved siden af kirken ses den fine klassicistiske præstegård fra slutningen af 1700-tallet med tilhørende udhuse og velanlagte præstegårdshave.



Billedtekst - Sognegården er tegnet af Inger og Johannes Exner.



Billedtekst - De mange gravkapeller er ofte indlejret i terrasser ned mod Søllerød Sø, og kirkegårdsanlægget giver her mindelser om italienske renæssancehaver.

Sårbarhed og anbefalinger

Sårbarhed

Kirkegården er følsom over for væsentlige ændringer i eller manglende pleje af først og fremmest stier, karaktergivende træer, hække og trægrupper, men også over for manglende vedligeholdelse af de mange øvrige bygningsselementer, der indgår.

Udpluk af planer og beskyttelse

- Søllerød Præstegård er fredet efter bestemmelserne i bygningsfredningsloven.

- Store dele af området er i regionplanen udpeget som område med kulturhistoriske værdier. Kirkegården afgrænses mod vest af et beskyttet sten- og jorddige.

- Området nord for Søllerød Kirke er i regionplanen udpeget med en kirkeomgivelsesbeskyttelse. Kirken er også omgivet af en kirkebeskyttelseslinje i henhold til naturbeskyttelsesloven.

- Mod nord er området i regionplanen udpeget som beskyttelsesområde for interesser, der vedrører landskab, natur og kulturarv. Dette område er også udpeget som friluftsområde.

Anbefalinger

De mange smukke rum, som er dannet af de markante terrænformationer i et fint samspil med kirke, gravkapeller, gravsteder, monumenter, hække, karaktergivende enkelttræer og trægrupper, buske, plæner og stier mv., er værd at værne om.

Det anbefales at bevare stedets nuværende karakter, som en kirkegård, der viser ikke mindre end en 800-årig udvikling inden for gravskik og kirkegårdsstilarter. Det tilrådes nænsomt at opstamme og åbne nogle af de meget tætte beplantninger, så de nuværende kig bevares, men så der også kan etableres kig og enkelte steder også udsyn ned over kirkegården og til Søllerød Sø i bunden af tunneldalen.



Billedtekst - Kirken er en typisk middelalderkirke. Kirke, kapel og præstegård danner tilsammen et fint bebygget delområde i kulturmiljøet.